

Vakcentrale voor middengroepen en hoger personeel
de vakcentrale voor professionals

Multatullilaan 12, 4103 NM Culemborg
Postbus 575, 4100 AN Culemborg
Telefoon (0345) 851 900
Telefax (0345) 851 915
E-mailadres: info@vc-mhp.nl

Aan leden van Vaste Commissie voor Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap van de Tweede Kamer der
Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Culemborg, 13 februari 2012
RV/cn/B.009

Betreft: Wetsvoorstel 'Studeren is investeren'

Geachte dames en heren,

Met het oog op de behandeling van het wetsvoorstel 'Studeren is investeren', wil de vakcentrale MHP haar zorgen ten aanzien dit wetsvoorstel onder uw aandacht brengen. De MHP vreest dat na de maatregel voor langstudeerders dit wetsvoorstel verder afbreuk doet aan de kenniseconomie. De doelstelling van Nederland om tot de top 5 van kenniseconomieën te behoren, raakt hierdoor verder buiten bereik. Hieronder gaan wij nader in op de meest relevante onderdelen uit het wetsvoorstel. In de bijlage treft u een nadere uitwerking en onderbouwing aan.

Sociaal leenstelsel in de masterfase

De MHP deelt de verwachte positieve effecten van de introductie van een sociaal leenstelsel niet. Sterker nog, de MHP acht de kans dat de maatregel op de langere termijn tot negatieve effecten leidt zeer groot, omdat veel studenten genoeg zullen nemen met een bachelordiploma. Maar ook wordt verwacht dat studenten, die wel kiezen voor de masterfase, minder snel zullen opteren voor een bètarichting. Het risico op uitloop en dus een hogere studieschuld, is hiervoor groter. De veronderstelling dat een sociaal leenstelsel ertoe leidt dat "studeren weer de hoogste prioriteit krijgt", vindt de MHP een misvatting. De maatregel geeft bovendien een verkeerd signaal af. Hoe kan een kabinet dat aan de ene kant de schuldenproblematiek wil terugdringen, aan de andere kant jongeren juist tot lenen aanzetten? De MHP vindt de introductie van een sociaal leenstelsel in de masterfase om deze redenen onverantwoord en roept u dan ook op om dit voorstel af te wijzen.

Vereenvoudigen van de studiefinanciering

Onder het mom van een vereenvoudiging worden maatregelen doorgevoerd, die voor specifieke groepen aanzienlijke financiële gevolgen hebben. Voorbeelden zijn studerende ouders met een partner zonder inkomen en studenten van wie de ouders onvindbaar zijn. Voor hen zullen de extra studieschulden een veelvoud van 10.000 euro bedragen. De MHP is van mening dat de financiële toegankelijkheid van het onderwijs hierdoor niet langer gewaarborgd blijft.

Dichten van de fiscale weglek scholingsaftrek

Het 'dichten van de fiscale weglek' treft een veel groter aantal personen dan met het voorstel wordt beoogd. De MHP verzoekt u dringend om het kabinet te laten motiveren waarom de regeling niet alleen voor masterstudenten geldt. De MHP maakt zich ernstig zorgen over de negatieve gevolgen voor op-, om- of bijscholende werkenden en werkzoekenden. Hierdoor wordt het leven lang leren en de duurzame inzetbaarheid van werkenden aanzienlijk belemmerd.

Bij de Vakcentrale MHP zijn aangesloten:

- * BBV, Beroepsorganisatie Banken Verzekeringen
- * CMHF, Centrale van Middelbare en Hogere Functionarissen bij Overheid, Onderwijs, Bedrijven en Instellingen
- * UOV, Unie van Onafhankelijke Vakorganisaties
- * VNV, Vereniging van Nederlandse Verkeersvliegers

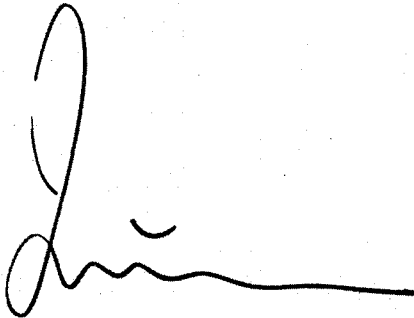
Stapelings effecten

De MHP verzoekt u om zich bij de beoordeling van dit wetsvoorstel rekenschap te geven van de cumulatie van maatregelen, die als gevolg van dit wetsvoorstel ontstaat. Daarbij doelt de MHP niet alleen op de cumulatie van maatregelen binnen dit wetsvoorstel, zoals een student in een meerjarige master die bijvoorbeeld gedurende twee jaar te maken krijgt met een sociaal leenstelsel, een beperking van het OV-reisrecht en het niet meetellen van een studieschuld van zijn of haar ouders. Maar ook op de stapeling van dit wetsvoorstel met andere wetsvoorstellen, waarvan vooral jong volwassenen uit de middengroepen en de jonggehandicapten de dupe zijn, zoals de langstudeerdersmaatregel, de verruiming van de ketenbepaling in de Flexwet, de Wet werken naar vermogen, het terugdringen van de kindregelingen en de stijgende kosten van de kinderopvang. Voor deze categorieën wordt de individuele return on investment van het hoger onderwijs aanzienlijk beperkt, doordat enerzijds de kosten van studeren fors stijgen en anderzijds het toekomstig besteedbaar inkomen daalt.

Het is voor de MHP onbegrijpelijk dat een kabinet, dat zegt de kenniseconomie, het leven lang leren en duurzame inzetbaarheid hoog in het vaandel te hebben, tot dergelijke maatregelen kan besluiten.

Wij hopen dat u ons commentaar zult betrekken bij de beoordeling van dit wetsvoorstel en zijn gaarne bereid tot een nadere toelichting.

Hoogachtend,

drs. R.T.B. Visser
duo-voorzitter

Bijlage: Nadere uitwerking van het commentaar van de MHP op het Wetsvoorstel 'Studeren is investeren'

c.c. de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, drs. H. Zijlstra

Nadere uitwerking van het commentaar van de MHP op het Wetsvoorstel 'Studeren is investeren'

Sociaal leenstelsel in de masterfase

Met het wetsvoorstel 'Studeren is investeren' wordt de basisbeurs in de masterfase afgeschaft. Studenten (en hun ouders) moeten de masterfase voortaan zelf financieren of daarvoor een lening afsluiten. Het kabinet gaat er onder meer van uit dat door deze maatregel studeren weer de hoogste prioriteit krijgt, studenten een bewustere studiekeuze zullen maken en geen negatieve effecten voor de keuze voor een meerjarige master te verwachten zijn. De MHP deelt deze verwachting niet en vreest zelfs dat de maatregel op de langere termijn tot negatieve effecten zal leiden.

Ten eerste gaat het kabinet er veel te gemakkelijk van uit dat studenten bereid zijn zich diep in de schulden te steken om een masteropleiding te kunnen volgen. Hierbij wordt voorbij gegaan aan een aantal belangrijke feiten. Het volgen van een masteropleiding betekent niet alleen dat studenten zich in de schulden moeten steken, maar ook dat zij één á twee jaar loon mislopen. Het is dan ook niet onwaarschijnlijk dat studenten ervoor zullen kiezen met enkel een bacheloropleiding de arbeidsmarkt te betreden. De MHP acht dit, gezien de benodigde *upgrading* en kennisintensivering in de toekomst, een ongewenste ontwikkeling. Hierbij speelt niet alleen de afweging van de student een rol, maar zeker ook die van zijn of haar ouders. De MHP wijst in dit verband tevens op de serieuze geluiden dat een sociaal leenstelsel bij moslimstudenten kan leiden tot gewetensbezwaren. De MHP vreest dat door dit wetsvoorstel de stijging van het aantal niet-westerse allochtonen in het hoger onderwijs teniet wordt gedaan. Voorts wijst de MHP op het feit dat afgestudeerden het op dit moment al moeilijk hebben op de (koop)woningmarkt. Het afsluiten van een hypotheek wordt met een (extra) lening vrijwel onmogelijk. Vooral in combinatie met de recentelijk geïntroduceerde verruiming van de ketenbepaling in de Flexwet, waarvan vooral jongeren de dupe worden. Tot slot maakt de langstudeerdersmaatregel het moeilijk om een studie te combineren met een bijbaan, waardoor tijdens de studie vaker en in grotere bedragen zal moeten worden geleend. Al deze ontwikkelingen spelen mee in het besluit van een jongere (en zijn ouders) tot het wel of niet volgen van een masteropleiding.

Ten tweede acht de MHP het een misvatting dat "een sociaal leenstelsel ertoe zal leiden dat studeren weer de hoogste prioriteit krijgt". Het feit dat een student nevenactiviteiten verricht, wil niet zeggen dat studeren geen prioriteit heeft. Integendeel, er zijn talloze nevenactiviteiten die een studie juist ondersteunen en de positie van een afgestudeerde op de arbeidsmarkt versterken. Enkele voorbeelden: de juridische student die als vrijwilliger in een wetswinkel werkt, de student die stage loopt in het buitenland, zich inzet als vrijwilliger voor een maatschappelijke organisatie, mantelzorg verleent en/of bestuurswerk verricht. In de huidige economische tijden is het verrichten van nevenactiviteiten bovendien haast een voorwaarde om in aanmerking te komen voor een baan.

Ook moet worden gevreesd dat potentiële masterstudenten zullen aarzelen te opteren voor bètagelerichte studies. Immers het risico van een uitloop in de studieduur is hier groter. Dat nu zal het tekort aan bèta opgeleide masters alleen maar doen toenemen en de realisatie van de doelstellingen van de vooral technologisch gerichte topsectoren belemmeren.

Voorts strookt de introductie van een sociaal leenstelsel totaal niet met het beleid van het kabinet om "de toenemende schuldenproblematiek" aan te pakken. Na verschillende campagnes rondom dit onderwerp heeft het kabinet in 2009 de kredietwaarschuwing "Let op! Geld lenen kost geld" zelfs verplicht gesteld. Hoe kan een kabinet dat aan de ene kant de schuldenproblematiek wil terugdringen, aan de andere kant jongeren juist verplichten om aanzienlijke (studie)leningen aan te gaan? De MHP vindt dit onverantwoord.

Tot slot wijst de MHP op het feit dat een investering in het hoger onderwijs zich dubbel en dwars terug verdient. De MHP zal niet ontkennen dat voor een hoger opgeleide de revenuen op termijn

gemiddeld hoger zullen zijn dan de investering in zichzelf. Echter, tegelijkertijd profiteert de samenleving als geheel aanzienlijk van een hoger opgeleide bevolking. Hoger opgeleiden betalen in het algemeen meer belasting en sociale premies en maken relatief minder gebruik van sociale voorzieningen. Omdat de MHP van mening is dat een sociaal leenstelsel de deelname aan het hoger onderwijs zal doen teruglopen, acht zij het niet onwaarschijnlijk dat de introductie van een sociaal leenstelsel de overheid en de samenleving op de langere termijn meer zal kosten dan dat het oplevert.

Vereenvoudigen van de studiefinanciering

Het kabinet wil het studiefinancieringsstelsel met ingang van 1 september 2012 administratief vereenvoudigen. Daartoe stelt zij een aantal maatregelen voor. De MHP is van mening dat een aantal van deze maatregelen geen vereenvoudiging, maar een pure bezuiniging betreft. De financiële gevolgen zijn in individuele gevallen aanzienlijk, zo blijkt uit een gezamenlijk onderzoek van de MHP en het ISO (zie www.vakcentralemhp.nl voor het onderzoek). De MHP doelt in deze op de volgende maatregelen.

Vereenvoudiging door afschaffing van de partnertoeslag

Een student met een partner zonder inkomen en een klein kind, ontvangt op dit moment de zogenaamde partnertoeslag. Deze toeslag wordt weliswaar weinig aangevraagd, maar betekent voor hen die hiervoor in aanmerking komen (circa 1750 personen) een bedrag van rond de € 550,00 per maand. Bij het vervallen van deze regeling is dit een achteruitgang van zo'n € 6.600,00 per jaar. Als dit bedrag geleend moet worden, betekent dit bij een vierjarige studie een extra studieschuld van € 26.400,00. Uit het MHP-ISO onderzoek blijkt dat als de lening in twintig jaar terug betaald moet worden, dit tot gevolg heeft dat de student gedurende twintig jaar ruim 4% minder te besteden heeft.

Vereenvoudiging van de berekeningswijze van de aanvullende beurs

De studieschuld van de ouders en het aantal minderjarige kinderen dat zij verzorgen zal geen rol meer spelen bij de berekening voor de aanvullende studiebeurs. Dit heeft voor de betreffende student grote gevolgen. Door het buiten beschouwing laten van de studieschuld van de ouders wordt de veronderstelde ouderlijke bijdrage gemiddeld € 333,00 per jaar hoger vastgesteld. In deze gevallen zal de student minder vaak recht hebben op een aanvullende beurs. Zoals uit het MHP-ISO onderzoek blijkt, betekent dit voor de student het wegvallen van een aanvullende beurs van € 1.440,00 per jaar, die de ouders worden geacht zelf te betalen. Voor de ouders betekent dit netto een inkomensachteruitgang van gemiddeld ongeveer 4,5% gedurende de studieperiode van hun kind. Door het niet langer rekening houden met minderjarige kinderen bij het bepalen van de veronderstelde ouderlijke bijdrage, worden ouders geacht per minderjarig kind in het gezin € 363,00 tot € 726,00 per jaar meer bij te dragen aan het studerende kind ofwel een extra koopkrachtachteruitgang van 1% tot 2%. Het kabinet houdt ongeveer met 50.000 telkinderen rekening (!). Voor ouders betekent dit gedurende de studieperiode van hun kind een nog grotere aanslag op het netto inkomen.

Vereenvoudiging via de procedure voor weigerachtige en onvindbare ouders

Een student met weigerachtige of onvindbare ouders heeft in de huidige situatie recht op een bedrag van zo'n € 230,00 per maand. Per 1 januari 2013 vervalt deze regeling. Dit treft een groep van circa 17.500 studenten. In het gunstigste geval zal 1/3 deel van deze groep alsnog een aanvullende beurs ontvangen.¹ Dit betekent dat een groep van 12.000 studenten te maken krijgt met een inkomensval, die enkel kan worden opgevangen door extra te gaan werken, wat door de langstudeerdersboete heel moeilijk wordt gemaakt, of door een extra studieschuld op te bouwen. Bij vijf jaar studeren betekent dit een extra lening van bijna € 14.000,00. Uit de berekeningen in het MHP-ISO onderzoek blijkt dat dit gedurende twintig jaar een koopkrachtdaling van ruim 2% tot gevolg heeft. Het kabinet wil hiermee voorkomen dat de ouder zich kan onttrekken aan de

¹ Nader rapport bij wetsvoorstel Studeren is investeren d.d. 16 januari 2012

ouderlijke plichten ("free rider gedrag"). Echter, de regeling geldt niet voor niets in geval van "weigerachtige of onvindbare" ouders. Kortom, het kind is hier de dupe.

Dichten van de fiscale weglek scholingsaftrek

De invoering van het sociaal leenstelsel leidt volgens het kabinet tot fiscale weglek, samenhangend met de zogenaamde persoonsgebonden scholingsaftrek. De weglek ontstaat doordat belastingplichtigen na invoering van het sociaal leenstelsel recht hebben op een lening die, in tegenstelling tot de prestatiebeurs, niet tot een beperking van de aftrekbare scholingsuitgaven leidt. Om dit 'probleem' ten aanzien van de scholingsaftrek van studenten te ondervangen, heeft het kabinet voor een maatregel gekozen die ertoe leidt dat voor alle belastingplichtigen de systematiek gewijzigd wordt. In het wetsvoorstel worden de aftrekbare scholingskosten limitatief opgesomd: in het vervolg zijn enkel nog de kosten voor lesgeld, cursusgeld, collegegeld, met uitzondering van de opslag in artikel 7.45 lid 1 van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, examengeld, promotiekosten en verplicht gestelde leer- en beschermingsmiddelen aftrekbaar. Volgens de Memorie van Toelichting wordt de aftrek voor scholingsuitgaven hiermee beperkt tot de verplicht gestelde en noodzakelijke kosten van de opleiding of studie. De nu geldende, complexe, normbedragenssystematiek kan daarmee vervallen, aldus het kabinet.

Voor werkenden en werkzoekenden die zich laten bij-, op- of omscholen heeft vorenstaand voorstel aanzienlijke gevolgen. In het vervolg is namelijk enkel nog het wettelijk en niet meer het instellingscollegegeld (de opslag als bedoeld in artikel 7.45 lid 1 Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek) aftrekbaar. De hoogte van het instellingscollegegeld wordt bepaald door de Hogeschool of Universiteit en is veelal aanzienlijk hoger dan het wettelijk collegegeld. Werkenden en werkzoekenden die al eerder een bachelor of masteropleiding hebben gevolgd, worden door dit voorstel dus geconfronteerd met hoge studiekosten, die niet langer aftrekbaar zijn. Op-, om- of bijscholing van werkenden en werkzoekenden wordt hierdoor ernstig ontmoedigd.

Voorts wordt de bepaling omtrent de standaardstudieperiode beperkt. De standaardstudieperiode betreft een periode waarbinnen het aftrekplafond van € 15.000,00 niet geldt. De periode geldt in de huidige regeling voor personen tussen de 18 en jaar 30 voor maximaal zestien kalenderkwartalen naar keuze. Voorgesteld wordt om deze periode aaneengesloten te maken, waardoor het plafond tijdens een aaneengesloten periode van niet meer dan vijf kalenderjaren buiten beschouwing blijft. Vorenstaande "om onbedoeld gebruik tegen te gaan en de regeling beter uitvoerbaar en controleerbaar te maken voor de Belastingdienst". Waar eventueel onbedoeld gebruik uit bestaat of waarom de regeling beter uitvoerbaar wordt, licht de staatssecretaris niet nader toe. De MHP kan zich dan ook niet aan de indruk onttrekken dat het hier wederom een bezuinigingsmaatregel betreft, die onder het mom van een vereenvoudiging wordt doorgevoerd. Immers, de periode waarin beroep kan worden gedaan op de uitzondering wordt aanzienlijk gekort, gezien het feit dat de standaardstudieperiode maar eenmalig per belastingplichtige kan worden benut. Wordt er eenmaal een beroep op de uitzondering gedaan, dan is een beroep op de uitzondering enkel nog gedurende de daaropvolgende vijf kalenderjaren mogelijk. Voorheen was een beroep op de uitzondering tot de leeftijd van 30 jaar van een belastingplichtige mogelijk, tot het totaal van zestien kalenderkwartalen.

Gezien het bovenstaande is de MHP het absoluut oneens met de bewering van het kabinet dat "Masterstudenten, maar ook overige belastingplichtigen hierdoor dus niet beperkt worden in de mogelijkheden om te studeren." De MHP vindt het bovendien onbegrijpelijk dat een kabinet dat zegt onderwerpen als Leven Lang Leren en duurzame inzetbaarheid hoog in het vaandel te hebben, tot dergelijke maatregelen kan besluiten.

De MHP vraagt zich af waarom het kabinet besluit tot een regeling die een veel groter aantal personen treft dan waarvoor zij is bedoeld. Zij verzoekt u dringend om het kabinet te laten motiveren waarom de regeling, in het bijzonder de hierboven besproken (twee) onderdelen, niet alleen voor masterstudenten zal gelden.

Stapelning van effecten

De MHP begrijpt niet hoe het kabinet op grond van het bovenstaande kan blijven volhouden dat de financiële toegankelijkheid van het hoger onderwijs gewaarborgd blijft. De deelname aan het hoger onderwijs zal afnemen, terwijl in de toekomst juist grote tekorten aan hoger opgeleiden worden verwacht. Groepen studenten worden gedwongen met een grote schuld de arbeidsmarkt en de woningmarkt te betreden. Beide onzekere markten, vanwege de economische crisis en het toenemend aantal flexibele contracten, die straks ook nog langdurig zullen worden aangeboden. Van ouders wordt verwacht dat zij een hogere financiële bijdrage aan de studie van hun kinderen leveren, zonder dat daarbij rekening wordt gehouden met de aanzienlijke koopkrachtdalingen waarmee zij al te maken hebben als gevolg van de overige bezuinigingsmaatregelen van dit kabinet.

De MHP maakt zich in het bijzonder zorgen over de cumulatie van bezuinigingsmaatregelen bij de middengroepen en de groep jonggehandicapten. Deze categorieën krijgen door allerlei andere kabinetsmaatregelen al te maken met een forse teruggang van het besteedbaar inkomen. Hierdoor wordt de individuele return on investment aanzienlijk beperkt voor een student en hun ouders.